
KİMLİK ARAYIŞINDA OLAN KARADAĞ'DA BİTMİYEN OYUNLAR - 29 TEMMUZ 2011

Erhan TÜRBEDAR

12.04.2009

TEPAV Dış Politika Analisti
AVİM, 29 Temmuz 2011

Karadağda Nisan 2011de, siyasi gerginliğin gölgesinde gerçekleşen nüfus sayımının ayrıntılı sonuçları belli oldu. Karadağın toplam nüfusu 625.266 kişi olarak hesaplandı. Nüfusun yüzde 44,98ini Karadağlılar, yüzde 28,73ünü Sırp, yüzde 11,96sını Boşnak ile Müslümanlar ve yüzde 4,91ini Arnavutlar oluşturuyor. Nüfusun geri kalanı ise diğer azınlıklardan ve etnik kimliğini belirtmeyenlerden oluşuyor. Nüfus sayımı hakkında aylarca süren tartışmalar Karadağda etnik kimliklere ilişkin sorunları yeniden gündeme taşımıştı.

Sırbistan ile olan 88 yıllık beraberliğinin ardından, Karadağ, 2006da gerçekleştirdiği halkoylaması neticesinde dar bir çoğunlukla bağımsızlığını ilan etti. Karadağlı kimliğini Sırp kimliğinden ayıran çok ince bir çizgi bulunuyor. Ortak dilleri ve dinleri, benzer tarihleri ve gelenekleri yüzünden, kimlik yönünden Sırp Karadağlılardan ayırmak oldukça zordur. Sırbistan ve Karadağ kardeş devletler olmasına rağmen, 1997 yılından itibaren siyaset aralarına sınır koymaya başlamış, 2006da ise yollarını tamamen ayırmıştır. Ne var ki siyaset bu iki ülkeyi nasıl ayırdıysa, günün birinde yeniden ortak devlet çatısı altında buluşturabilirdi. Bunun bilincinde olan Karadağ yetkilileri bir taraftan devletleşme sürecini tamamlamak, diğer taraftan da Karadağlılara özgü milli, kültürel ve dini kimliği pekiştirmek yönünde çabalar sarf ediyor.

Ekim 2007de Karadağca ülkenin resmi dili olarak ilan edildi. Sırpçadan farklılaştırmak için ise, kullandığı alfabe 2 yeni harf ilave edildi. Eğitim dili de Karadağcaya dönüştürüldü. Ayrı bir dil olarak Karadağcanın varlığını savunanlar, Sırpçadaki Kiril harfleri yerine, Latin harflerin kullanımını tercih etti. Ne var ki bu yöndeki çabalar, Karadağca dilinin Sırpçanın bir lehçesi olduğu gerçeğini değiştirmedi. Nitekim Karadağ halkının önemli bir kısmı da Karadağcayı Sırpçanın bir lehçesi olarak algılıyor olsa gerek. 2011 nüfus sayımında kendini Sırp asıllı olarak kaydettirenlerin oranı yüzde 28,73 olmasına rağmen, Karadağ halkının yüzde 42,88i kullandığı dilini Sırpça olarak beyan etti. Kullandıkları dili Karadağca olarak beyan edenlerin oranı ise yüzde 36,97de kaldı.

2003teki nüfus sayımının sonuçlarıyla kıyaslandığında, Karadağda Sırpça konuşanların oranının yüzde 20 oranında azaldığı, Karadağca konuşanların oranının ise yüzde 14 arttığı anlaşıyor. Diğer taraftan, ülkedeki Sırpın sayısının yüzde 3,26 oranında azaldığı, Karadağlıların sayısının ise yüzde 1,82 oranında arttığı sonucu da ortaya çıkıyor. Karadağ yetkilileri bu yöndeki eğilime sevinçlerini gizlemiyor. Sırp ise, Karadağda halkın çoğunluğunun Sırpça konuştuğu gerçeğinin değişmediğini belirterek, Sırpçanın ikinci resmi dil olarak kullanıma girmesini, bu kapsamda Sırpça eğitim hakkının da tanınmasını talep ediyor. Sırpça eğitim hakkının tanınmaması durumunda, yeni

eğitim yılında Sırp asıllı öğrencilerin okulları boykot etmeye başlayacakları uyarısı da yapılıyor.

Karadağdaki Sırpların ve Sırp Ortodoks Kilisesinin statüsüne ilişkin sorunun varlığı yüzünden, nüfus sayımı kapsamında Karadağda yürütölen tartışmalar adeta nefret söylemine dönüşmüştü. Söz konusu nefret söylemi tehditleri, kişisel hakaretleri ve lanet okumaları bile içeriyordu. Böyle bir retoriği kışkırtan ise, siyasilerin nüfus sayımı çerçevesinde Karadağ halkına baskı yaptığı ve yönlendirmeye çalıştığı yönündeki iddialardı. Nüfus sayımına ilişkin retorik, Sırbistan ile Karadağ arasındaki siyasi ilişkilerin normalleştirilmesi çabalarına da olumsuz etki yapmıştı.

Karadağdaki 2011 nüfus sayımlarında gölgede kalan, ancak eleştiriye en açık konu, İslam dinine haiz vatandaşların kaydına ilişkin oldu. Bunun nedeni ise, nüfus kayıt formlarında hem İslam dini, hem de Müslöman dini hanelerine yer verilmiş olmasıdır. Bunun sonucunda Karadağ halkının yüzde 15,97'si dinini İslam, yüzde 3,14'ü ise Müslöman olarak beyan etti. İlk başta teknik hata olarak algılanabilecek bu mesele, en az bir yüzyıl süren siyasi oyunun uzantısından başka bir şey değildir. Hatırlatmak gerekirse, Eski Yugoslavyada Boşnakların kimliği uzun süre sindirilmeye çalışıldı. Örneğin 1948 yılındaki Yugoslavya nüfus sayımlarında Boşnaklar Sırp asıllı Müslömanlar, Hırvat asıllı Müslömanlar ve etnik kimlik seçmeyen Müslömanlar başlıkları altında kendilerini saydırabilme seçenekleriyle karşı karşıya bırakılmıştı. 1969'dan sonra ise ayrı bir millet olarak Boşnakların varlığı Müslömanlar olarak tanıımıştı. O döneme ait siyasetin günümüzde de belli ölçüde yaşatıldığı, bu çerçevede Karadağdaki Boşnakların hem etnik hem de dini kimlikleri bakımından yapay bölünmelere teşvik edildiği ortadadır. Oysa Karadağın bağımsızlık ilanında Boşnakların oyları belirleyici rol oynamıştı.

Kaynak/Source: